

Yurzhenko V. V.

SYNERGETIC ASPECT OF THE PROBLEM OF AGE MODEL, OR THE ANTI-NOMY OF INTEGRATION AND DIFFERENTIATION OF EDUCATIONAL PROCESS

The main components of the article are methodological views on the problem of age model, or the antinomy of integration and differentiation of educational process, particularly, in educational science and methodology of its justification. Such view allows justifying the necessity for disclosure of integration and differentiation of science and does not affect directly the scope of technological education. In more details, the analogy of synergistic aspects of the problem of age model and methodological basis of didactic positions and psychological phenomena together with their implementation practices, basic content in a secondary activity area named as «Technology» are disclosed.

The effect of these phases must be taken into account while forming the program objectives of programs, courses and disciplines. While preparing the textbooks, the proposed structure based on pedofractal and construct basis enable the teacher apply a particular training module (learning module - in the case of independent pupil mastering of the content) through modules (constructs, pedofractals) comprising specific material for the integration and differentiation depending on the individual phases of the student and his academic trajectory.

Based on the stated age approaches of examination of ontogenesis degree, one can conclude that person gradually acquires new qualities. Based on cyclic and landmark transitions intedification, we consider the issue on the basis of new formations – psychophysiological functional bodies, created under the influence of external forming factors based on the age stages of development of child and teenager.

Key words: methodology, synergy aspect, problems of age model, antinomy, integration, differentiation of educational process, structure, educational area «Technology», labor training.

УДК 373.5.016:796(045)

Аксьонова О. П.*

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ УРОКУ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Статтю присвячено виокремленню пріоритетних позицій сучасного підходу до аналізу уроку з фізичної культури в новій українській школі. Унаслідок дослідження виокремлено показники, на підставі яких можна визначати ступінь ефективності сучасного уроку з фізичної культури з точки зору коефіцієнту корисної дії. Зокрема, це ступінь задоволення базових потреб учнів; обсяг виконаних на уроці педагогічних завдань; виконання програмних вимог до сучасного уроку; реалізація здоров'яцентрованої дидактичної системи (збереження, розвиток здоров'я учнів, формування їхньої культури здоров'я); накопичування індексу здоров'я уроку з фізичної культури. Зазначені аспекти подаються для подолання рудиментарної методики фізичного виховання.

Ключові слова: аналіз уроку, фізична культура, базові потреби, учні, учитель, методика, здоров'я.

2009 року, внаслідок смертельних випадків, які сталися з дітьми на уроках фізичної культури, зокрема й у Запорізькій області, українськими педіатрами було введено новий діагноз у стані здоров'я молодшого покоління – детренованість. Провідною причиною появи зазначеного діагнозу визначено незадовільний рівень функціонального стану серцево-судинної системи. Про це, до речі, свідчать і показники проби Руф'є.

Аналіз сучасних досліджень у галузі теорії та методики фізичного виховання (Г. Апанасенко, А. Конох, Т. Круцевич, Н. Москаленко, С.Ткаченко та ін.) і реальної практики з фізичного виховання у ЗНЗ Запорізької області дозволили визначити

*© Аксьонова О. П.

детермінованість негативних станів у розвитку дітей і підлітків певними тенденціями в системі фізичного виховання (табл. 1).

Таблиця 1

Детермінованість негативних станів у розвитку дітей і підлітків певними тенденціями в системі фізичного виховання

НЕГАТИВНІ СТАНИ В РОЗВИТКУ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ	ТЕНДЕНЦІЇ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
Порушення постави	
Ранній сколіоз (кіфоз)	Гіподинамія
Деформація стопи	Неефективні корегувальні вправи
Порушення зору	Нераціональні рухові завдання
Зниження функціональних можливостей організму учнів	
Слабкий імунітет	Відсутній розвиток загальної витривалості
Низький рівень силової витривалості	Відсутній тренувальний компонент на уроці
Низький рівень працездатності	Відсутнє кардіо-тренування в межах фітнес-зони
Недостатній руховий досвід дітей і педагогів	
Обмежений арсенал способів рухових дій	Стереотипна структура уроку
Низький рівень ефекту від вправляння	Примітивні рухові дії на уроках і фізкультурних паузах
Нерозвинений руховий інтелект дітей і педагогів	
Розчленованість природних рухів	Порушення фізіологічних законів функціонування мозку
Рухова тупість	Набір простих вправ з постійним жорстким регламентом

Порівнюючи негативні стани в розвитку дітей та підлітків із наявними тенденціями в системі фізичного виховання, відзначаємо такі рудименти останньої: багато шкідливих для здоров'я вправ, порушення вимог до регулювання фізичного навантаження дітей на уроках, зміст заняття не відповідний до особистісних потреб дитини, порушення державних вимог до сучасного уроку.

З огляду на зазначене, метою статті є виокремлення пріоритетних позицій сучасного підходу до аналізу уроку з фізичної культури в новій українській школі.

Перспективний досвід педагогічної діяльності висвітлює характерні недоліки рудиментарної методики фізичного виховання дітей і підлітків:

– порушення постави. В арсеналі фахівців з фізичного виховання значна кількість вправ шкідливі для хребта [3]. Крім того ті вправи, що спрямовані на корегування порушень опорно-рухового апарату, є нераціональними або використовуються невчасно. Традиційно такі вправи включаються на початку уроку. Потім, звичайно, виконуються різні види вправлянь, які хибно впливають на стан опорно-рухового апарату дітей і підлітків. Таким чином, не відбувається збереження їхнього здоров'я;

– порушення вимог до регулювання фізичного навантаження дітей і підлітків на уроках. Традиційна структура уроку не дозволяє дотримуватися вимог до регулювання фізичного навантаження, які зазначені в наказі МОН/МОЗ [6]. Дослідження свідчать про наявність рваного, стресового фізичного навантаження, фізіологічної ями [2]. Здебільше на уроці вчитель багато говорить і мало робить;

– зміст занять слабо співвідноситься з особистісними потребами дитини. Усе, що зазвичай відбувається на традиційному уроці з фізичної культури, не відповідне до дитячих потреб. Педагогічні завдання авторитарно вирішуються через нав'язування свого способу роботи, сюжетів, правил, схем. Відбувається все повністю за правилами дорослих. Усі педагогічні зусилля спрямовані на роботу з м'язами учнів. Головною увагою

педагогів є «закріплення правильної техніки» певної рухової дії. Оцінка на уроці – за руховий фрагмент;

– порушення державних вимог до сучасного уроку. Ретельний аналіз конкурсних робіт, які були представлені на обласний етап Всеукраїнського конкурсу на кращий інноваційний урок та урок з елементами футболу [4], планів роботи методичних об'єднань учителів з фізичної культури районів / міст області засвідчив про відсутність акценту на дотримання вимог до уроку, які зазначені в навчальній програмі. Учителі здебільшого не володіють відповідним науково-методичним апаратом, методичні об'єднання не займаються таким питанням зовсім.

Для виправлення виявлених недоліків рудиментарної методики фізичного виховання дітей та підлітків доцільно додержуватись таких порад:

1. Усі вправи, які спрямовані на корекцію опорно-рухового апарату дітей і підлітків, мають виконуватися після інших рухових завдань на уроці, тобто в заключній частині. Сама заключна частина має стати корекційно-реабілітаційним тренінгом, який призводить до терапевтичного ефекту. Відмовитися від примітивних вправ, навчитися поєднувати рухові дії у зв'язки, під час виконання яких забезпечується формування в учнів умовного рефлексу на утримання вертикалі тулуба. Такий підхід слід використовувати й під час проведення фізкультурних пауз.

2. Слід змінити структуру заняття /уроку з фізичної культури згідно з даними, наведеними в таблиці 2 [7].

Таблиця 2

Оновлена структура заняття / уроку з фізичної культури

№№	ЗМІСТ / ЧСС уд./хв.	
I.	Вступна = адаптаційна / 10-12% (тривалість певної частини відносно загального часу уроку)	
1.1.	Організаційні вправи-зв'язки	102-115
1.2.	Енерджайзери	115-120
II.	Підготовча = пошукова / 38-40%	
2.1.	Ігровий стретчинг	120-138
2.2.	Сенсомоторне тренування	138-148
III.	Основна = тренувальна / 38-40%	
3.1.	Кардіо-тренування	148-168
IV.	Заключна = мотиваційна / 10-12%	
4.1.	Корекція + реабілітація	168-135
4.2.	Оргмомент	135-115

3. Потрібно забезпечити на кожному уроці поступове лояльне підвищення – зниження навантаження в межах індивідуальної фітнес-зони (табл. 3). Збільшити моторну щільність уроку до 90 %. Медичні працівники мають опанувати методику пульсометрії, хронометражу та укладання фізіологічної кривої на уроках; здійснювати МПК не на папері, а в реальності.

Таблиця 3

Діапазон показників ЧСС (за формулою Гелліша, 2008)

ПОКАЗНИКИ / ВІК / СТАТЬ	5		10		15		50	
	Х.	Д.	Х.	Д.	Ю.	Д.	Ч.	Ж.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Вага, кг	20	18	32	25	60	52	72	62
ЧСС у стані спокою	100	100	80	100	80	100	80	80
Розминка / відновлення	138-148	130-140	137-147	147-157	136-146	139-149	117-127	117-127

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Жирознищувальна зона	148-158	140-150	147-157	157-167	146-156	149-159	127-137	127-137
Фітнес-зона: аеробне навантаження, розвиток кардіо-респіраторної системи; 50% знищення жирів	158-168	150-160	157-167	167-177	156-166	159-169	137-147	137-147
ЦЕ – МЕЖА ПОКАЗНИКІВ ЧСС ДЛЯ ДІТЕЙ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ								
Анаеробне навантаження, спеціальна витривалість, спортивні ігри; 15% знищення жирів	168-178	160-170	167-177	177-187	166-176	169-179	147-157	147-157

4. Урок має стати яскравою подією в житті дитини через такі позиції: робота за інтересами учнів; співпраця одне з одним; заохочування учнів до активних дій. Слід спрямовувати педагогічні зусилля на роботу з мозком учнів, на створення ситуацій для раціональної роботи кожного учня зі своїм тілом, регулювання рухових дій у різних рухових моделях поведінки. Актуальною зоною педагогічної уваги мають стати фундаментальні рухові навички: підйом + лазіння + обертання + настрибування, стрибки на одній + стрибки на двох + стрибки через перешкоди, біг + підстрибування + ковзання + ходьба, нахили + оберти + падіння + перекиди, підйоми + спуски + утримання, витягування + напруження + розслаблення + хватання, стійки + зупинки + витягування, махи + хитання + скручування, а також життєво важливі рухові здібності: баланс, ритм, орієнтування в просторі та часі; збагачення індивідуального рухового досвіду кожного учня [5]. Оцінка має відображати систему фізичного самовдосконалення кожного учня. Слід упроваджувати альтернативні методики оцінювання – рейтингову, бонусну, накопичувальну тощо [1].

5. Включити питання про державні вимоги до сучасного уроку в зміст роботи кожного методичного об'єднання; обрати творчу групу педагогів, які б займалися розробкою відповідного навчально-методичного комплексу щодо реалізації кожної вимоги. Переробити плани уроків, акцентуючи увагу на таких позиціях: педагогічні завдання на урок слід формулювати лише з навчальної програми; моделювати диференційовані завдання учням різних типологічних груп; виокремити на уроці кардіотренування та розвиток силової витривалості учнів як обов'язкові тренувальні компоненти; включати в зміст уроку сучасні фітнес-методики та оздоровчі технології; зменшити кількість видів діяльності учнів на уроці до 5-8.

Викладений вище матеріал є аргументом для впровадження в практику нової схеми аналізу заняття / уроку з фізичної культури, яка дозволяє визначати його коефіцієнт корисної дії (табл. 4).

Таблиця 4

Визначення коефіцієнту корисної дії заняття / уроку з фізичної культури

ПОКАЗНИКИ	БАЛИ	ЗМІСТ ПОКАЗНИКІВ
1	2	3
Які базові потреби учнів задовольнили?	1	В русі. У безпеці. У самоактуалізації. У пізнанні та розумінні. У визнанні та любові
Які педагогічні завдання виконали?	3	ДНЗ. Збагачення рухового досвіду учнів. Удосконалення функціональних можливостей організму учнів. Забезпечення опанування учнями навичок самостійної роботи [8]

Продовження табл. 4

1	2	3
	5	ЗНЗ. Формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереження та зміцнення здоров'я, фізичного розвитку. Розширення рухового досвіду, удосконалення навичок життєво необхідних рухових дій, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності. Розширення функціональних можливостей організму дитини через цілеспрямований розвиток основних фізичних якостей і природних здібностей. Формування ціннісних орієнтацій щодо використання фізичних вправ як одного з головних чинників здорового способу життя. Формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку [9]
Які вимоги до сучасного заняття / уроку реалізували?	5	ДНЗ. Уникнення штучної змагальності, конкурентності, екстремальності. Спрощення процесу соціалізації кожної особистості. Підтримка безпечної для учня дистанції в спілкуванні. Підтримка бажання учня зайняти своє місце в просторі спортивної зали. Зорієнтованість на культуру гідності учня [8]
	6	ЗНЗ. Забезпечення оптимізації навчально-виховного процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання та здійснення міжпредметних зв'язків. Забезпечення освітньої, виховної, оздоровчої, розвивальної спрямованості навчального процесу. Формування в учнів умінь і навичок самостійно займатися фізичними вправами. Забезпечення диференційованого підходу до організації навчального процесу з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості та статі учнів, урахування мотивів та інтересів учнів до заняття фізичними вправами. Використання вчителем різноманітних організаційних форм, засобів, методів і прийомів навчання. Досягнення оптимальної рухової активності всіх учнів протягом кожного уроку з урахуванням стану здоров'я [9]
Як зберігали здоров'я учнів?	5	Кожний учасник має можливість працювати в своєму темпі, ритмі, амплітуді. Поступове збільшення навантаження. Плавне зниження фізичного навантаження. Правильна фізіологічна крива. Кількість видів діяльності не перевищує восьми
Як розвивали здоров'я учнів?	4	Наявність кардіо-тренування. У межах індивідуального діапазону фітнес-зони. Упродовж 6 хв. і більше. Доцільність корекційно-реабілітаційного тренінгу в структурі уроку
Як формували культуру здоров'я учнів?	2	Вивчали комплекси вправ (методику, систему, технологію), які допоможуть; стануть у нагоді в інших галузях життєдіяльності Формували навички усвідомленої роботи з власним організмом...
Як накопичувався індекс здоров'я уроку з фізичної культури?	8	Вертикаль тулуба наскрізна. Повага до здатності кожного учня бути самодостатньою особистістю. 90% моторна щільність. Учителя було мало. Не закріплювали вміння та навички. Створювали умови для збагачення досвіду учнів. Розвили руховий інтелект учнів. Учні не поділяли, а поєднували в динамічні довільні групи
РІВНІ. ПОКАЗНИКИ		
Високий рівень		Більше 28
Середній рівень		21 - 27
Низький рівень		13 - 20
Критичний рівень		Менше 13

Отже, представлені вище дослідження надали підстави виокремити показники, на підставі яких можна визначати ступінь ефективності сучасного уроку з фізичної культури з точки зору коефіцієнту корисної дії. Вони визначаються в таких питаннях:

- Які базові потреби учнів задовольнили?
- Які педагогічні завдання виконали?
- Які вимоги до сучасного заняття / уроку реалізували?
- Як зберігали здоров'я учнів?
- Як розвивали здоров'я учнів?
- Як формували культуру здоров'я учнів?
- Як накопичувався індекс здоров'я уроку з фізичної культури?

Розроблені експериментальні матеріали можуть бути використані адміністративно-педагогічними працівниками навчальних закладів різних типів, методистами, інструкторами, а також у навчальному процесі ВНЗ у змісті дисциплін «Теорія та методика фізичного виховання», «Управління фізичним вихованням», «Адаптивне фізичне виховання», а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні методики комплексного вивчення впливу педагогічних зусиль на особистісний розвиток учнів з точки зору індикаторів їхньої успішності.

Література:

1. Аксьонова О. П. Рейтингова система оцінювання активної діяльності учнів у контексті формування навичок самовдосконалення на уроках фізичної культури [Електронний ресурс] / О. П. Аксьонова // Народна освіта : електронне наукове фахове видання. – 2009. – Випуск 1(7). – Режим доступу : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=63.
2. Аксьонова О. П. Фізіологічна крива реакції серцево-судинної системи організму дітей і підлітків на фізичні навантаження під час занять фізичною культурою / О. П. Аксьонова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – К., 2014. – С. 13-18.
3. Портал о здоровье позвоночника / Лечение позвоночника. Вредные упражнения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pozvonochnik.org/?view=harmful-exercises>.
4. Матеріали обласного етапу Всеукраїнського конкурсу на кращий інноваційний урок фізичної культури та урок з елементами футболу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kfkis-zp.blogspot.com/p/blog-page_16.html.
5. Метод рухових задачок у школі розумного руху : [навчально-методичний посібник] / упор. О. П. Аксьонова. – Запоріжжя : Видавництво КЗ «ХННРБЦ» ЗОР, 2013. – 96 с.
6. Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. Наказ Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України від 20.07.2009 № 518/674 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0772-09>.
7. Про оголошення у Запорізькій області 2016 року Роком дитини з особливими освітніми потребами. Наказ Департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації від 18.01.2016 № 0030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zoippo.zp.ua/pages/noviny/arhivy/golarh.html>.
8. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» (нова редакція) : у 2 ч. Ч. II / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.] : наук. кер. О. Л. Кононко. – К. : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. – 452 с.
9. Фізична культура. 5–9 класи загальноосвітніх навчальних закладів : навчальна програма / авторський колектив під кер. Т. Ю. Круцевич. – К. : 2012. – 76 с.

Аксёнова Е. П.

СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД К АНАЛИЗУ УРОКА ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ
В НОВОЙ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЕ

Статья посвящена выделению приоритетных позиций современного подхода к анализу урока по физической культуре в новой украинской школе. В ходе исследований определены показатели, на основе которых можно просчитать коэффициент полезного действия современного урока по физической культуре. В частности, определяется степень удовлетворения базовых потребностей учащихся, выполнения задекларированных на уроке педагогических задач, программных требований к современному уроку, позиции здоровьесцентрированной дидактической системы учителя (сохранение, развитие здоровья и формирование культуры здоровья учащихся), а также индекс здоровья урока. Обозначенные показатели определены в противовес аспектам рудиментарной методики физического воспитания. К разряду последней относятся следующие позиции: использование вредных упражнений, безотносительная к потребностям учащихся методика обучения, невыполнение программных требований к уроку физической культуры.

Ключевые слова: анализ урока, физическая культура, базовые потребности, учащиеся, учитель, методика, здоровье.

Aksenova E. P.

A MODERN APPROACH TO THE ANALYSIS OF THE PHYSICAL EDUCATION LESSON
IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

The priority positions of the modern approach to the analysis of the physical education lesson in the new Ukrainian school are highlighted in the article. The essence of the concepts of «lesson analysis», «physical education lesson», «physical culture», «basic need», «pupils», «teacher», «methodology» and «health» is examined.

In the course of research indicators have been determined; it is possible to calculate the coefficient of the usefulness of a modern physical education lesson on the basis of these indicators. In particular, the degree of satisfaction of students' basic needs, pedagogical task fulfillment, the program requirements for the modern lessons, the position of the teacher in the health-centered didactic system, and also lesson's index of health are identified in the article. These aspects are served to overcome the rudimentary physical education methods.

Developed experimental materials can be used by teachers of different types of educational establishments, methodists, instructors and also in the educational process of Higher Education Institutions such academic disciplines as «Theory and Methodology of Physical Education», «Management of Physical Education», «Adapted Physical Education» and also in the system of postgraduate pedagogical education.

Key words: lesson analysis, physical culture, basic needs, pupils, teacher, methodology, health.

УДК 130.122:37.013

Мегега Г. Б.*

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО
ПРОЦЕСУ ПРИ ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОЗДАТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Проблемне поле практики виконання державного замовлення на надання освітніх послуг і наповнення новим змістом навчально-виховного процесу у статті надається в форматі викликів промислової революції та сучасних суспільно-політичних процесів.

Надається аналіз федерального плану Сполучених Штатів Америки щодо зміни вектору суто технологічної освіти на освіту, наповнену культурологічним змістом. Доводиться, що з виходом на арену нового креативного класу стратегічне бачення вдосконалення суспільних взаємовідносин вимагає від освітнього простору якісної відповіді на замовлення сучасного ринку праці.

*© Мегега Г. Б.